

LAUKAAN SOSKU-HANKE

2015-2018, Loppuraportti

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Laukaan Sosku

Sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallinen kehittämishankkeen (SOSKU-hanke) osahanke

Hankekoodi: S20506,

Toimintalinja 5: Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta,

Erytistavoite: 10.1. Työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen.

Sisällys

1.	Johdanto	2
2.	Laukaan Sosku hankkeen tavoitteet.....	3
3.	Kohderyhmä	3
4.	Resurssit	3
5.	Sosiaalisen kuntoutuksen taustakartoitus (työntekijät, sidosryhmät).....	4
6.	Tiedotus	4
7.	Osallistujat	5
8.	Koulutukset.....	6
9.	Sidosryhmät ja yhteistyötahot	6
10.	Ohjausryhmä	7
11.	Asiakkaiden osallistuminen kehittämistyöhön.....	7
12.	Toimintakyvyn arviointi	8
13.	SHL:n mukainen työtoiminta	8
14.	Yksilöllinen sosiaalinen kuntoutus.....	8
15.	Valokuvaus.....	10
16.	Ryhmätoiminta	11
	Ryhmätoiminnot.....	12
17.	Green Care – Hevosvoimaa ja Tallitiimi.....	16
18.	Yksilöllinen ja pienryhmissä tapahtuva liikuntaohjaus / PT sosiaalisena kuntoutuksena	17
19.	Arviointi	20
20.	Tuotoksia	20
21.	Osallistuminen valtakunnalliseen hanketyöhön	20
22.	Ehdotuksia ja toiveita toiminnan jatkosta	20
23.	Tulokset	22

1. Johdanto

Laukaan kunnan sosiaalitoimi lähti syksyllä 2014 valmistelemaan osahanketta valtakunnalliseen sosiaalisen kuntoutuksen kehittämishankkeeseen. Sosiaalityön palveluohjaaja Anne Koivisto ja sosiaalityöntekijä Seija Kerkelä osallistuivat hankesuunnitteluun. Hankehakemus jätettiin Sosiaali- ja terveysministeriöön 25.11.2014 ja se hyväksyttiin STM:n EU-rahastotyöryhmän kokouksessa 3.3.2015. Valtakunnallinen hanke käynnistyi 1.4.2015. Laukaan osahankkeen toiminta-aika oli 1.6.2015. – 31.3.2018

Sosiaalihuoltolaki 17 §

”Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi.

Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu:

- 1) sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen;
- 2) kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen;
- 3) valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan;
- 4) ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin;
- 5) muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet.

Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä.”

Valtakunnallinen Sosku

Sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallisessa kehittämishankkeessa (SOSKU) sosiaali- ja terveyspalveluiden ammattilaiset ja asiakkaat ideoivat, luovat, kehittävät ja testaavat yhdessä sosiaalisen kuntoutuksen toimintamalleja. Tutkimus ja koulutus tukevat kehittämistyötä. Hanketta rahoittavat Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja osatoteuttajat.

SOSKU-hanketta toteuttavat

- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä (ESSOTE)
- Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä (FSHKY)
- Jyväskylän kaupunki
- Järvenpään kaupunki
- Kuntoutussäätiö
- Laukaan kunta
- Metropolia Ammattikorkeakoulu
- Rovaniemen kaupunki
- Seinäjoen kaupunki
- Vantaan kaupunki.

2. Laukaan Sosku hankkeen tavoitteet

Hankesuunnitelman mukaiseksi erityistavoitteeksi asetettiin eriarvoisuuden vähentäminen ja olemassa olevien resurssien käytön tehostaminen.

Tarkennettujen tavoitteiden mukaan Laukaan Sosku-hankkeen tavoitteena oli:

- Kehittää asiakaslähtöisiä ja resurssitehokkaita sosiaalisen kuntoutuksen **työmenetelmiä** sosiaalityöhön
- **Vahvistaa** toimijoiden välistä **yhteistyötä** asiakaslähtöisemmäksi
- Löytää yhteinen ymmärrys ja **määritelmä** laukaalaiselle sosiaaliselle kuntoutukselle
- Parantaa **asiakkaiden mahdollisuuksia** osallistua palvelujen kehittämiseen

Asiakasmäärän tavoitteena oli aluksi 150 asiakasta (50/vuosi), mutta sitä alennettiin 100 asiakkaaseen rahoittajan esityksestä laadukkaan kehittämistyön takaamiseksi.

3. Kohderyhmä

Kohderyhmäksi nimettiin sosiaalityön tulottomat ja työllistymiseen sekä elämänhallintaan erityistä tukea tarvitsevat eri-ikäiset henkilöt. Verkostosta ja asiakkailta saatujen palautteiden mukaan erityisesti työelämän ulkopuolelle jääneiden työikäisten palveluissa oli aukko.

Tilastojen valossa, syksyllä 2017 työelämän/-markkinoiden ulkopuolella ja heikossa työmarkkina- asemassa olevista laukaalaisista (lähde Kelasto*):

- 250 laukaalaista on saanut työmarkkinatukea yli 300 päivää (pitkäaikaistyötön)*
- 450 työikäistä laukaalaista saa työkyvyttömyyseläkettä*
- 500 laukaalaista saa perustoimeentulotukea kuukausittain*

Hankkeen kohderyhmänä olivat myös työntekijät, jotka työskentelivät hankkeeseen osallistuvien henkilöiden eli asiakkaiden kanssa. Heitä olivat etenkin sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijät ja – ohjaajat, työllisyysyksikön työntekijät, psykiatrian poliklinikan työntekijät, päihdehoitaja, työttömien terveystarkastaja, terveyskeskuksen psykologi ja Väentupa ry:n henkilökunta. Heidän kanssaan tavoite oli uusien sosiaalisen kuntoutuksen työotteen ja toimintamallien juurruttaminen.

4. Resurssit

Laukaan SOSKU:lle myönnettiin rahoitus ajalle 1.6.2015 – 31.3.2018, joka oli 399 000€. Tästä 25 % oli kunnan omaa rahoitusta.

Henkilöstö

Projektikoordinaattori/Projektipäällikkö Seija Kerkelä 1.6.2015 – 31.1.2018

Projektisuunnittelija/Kehittäjä palveluohjaaja Anne Koivisto 1.9.2015 – 31.3.2018

Hanketyöntekijä / Valokuvaaja Maria Kärkkäinen 5.10. – 11.12.2015

Hanketyöntekijä / Ohjaaja Pekka Santalahti 15.3.2016 – 31.7.2017 ja 16.1. – 31.3.2018

Hanketyöntekijä / Ohjaaja Matias Vallisto 1.8. – 31.12.2017 (50 % työaika)

Ostopalvelut

Ostopalveluina hankittiin mm. ohjauspalvelua Väentupa ry:ltä Torstain Tähtihetki –ryhmään, sosiaalipedagogista hevostoimintaa Ruskan Riemut Oy:ltä, Askel elämään ompeluryhmän ohjaus ja ompelukoneet, koulutukset Teatterikone OSK:ltä ja Mikko Kesä Oy:ltä, Lievestuoreen ryhmien ohjauspalvelua Toivakan kunnalta sekä ryhmien toimintaan palveluja ja tarvikkeita.

Resurssiyhteistyötä

Toimintaan resursoitiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyössä järjestettyä toimintaa olivat mm.

- Asiakas rules ja Kollega rules -koulutukset yhdessä kunnan työllisyysyksikön TiimiVoimaa ja Uutta Virtaa –hankkeiden kanssa.
- Askel elämään –ryhmä TiimiVoimaa ja Rainer –hankkeiden kanssa
- Tallitiimi TiimiVoimaa – hankkeen, Laukaan seurakunnan diakoniatyön ja Rantakorven tilan kanssa.

Toimitilat ja toimintojen tilat

Hankkeen toimisto sijaitsi ajalla 1.12.2015 – 22.12.2017 osoitteessa Laukaantie 22, OP rakennuksen 2.kerros. Tilassa oli toimiston lisäksi kokoontumistila, jota käytettiin kokouksiin, yksilötapaamisiin ja ryhmien kokoontumisiin. Ryhmät tulivat usein ohjaajan kanssa Soskun toimistolle kahville ja keskustelemaan päivän tapahtumista.

Väentupa ry:n kierrätysmyymälän takahuoneesta vuokrattiin 1.8.2016 tila ryhmätoiminnoille. Vuokrasopimus purettiin 31.12.2016.

Askel elämään ryhmä kokoontui kansalaisopiston tiloissa, Torstain tähti –hetki Vihtavuoren kappelin kerhotiloissa, Asiakasraati kokoontui mm. Kuntalan saunalla, kirkonkylän diakonin tiloissa ja Viertolassa, Lievestuoreen ryhmät Vattipajalla / nuorisotiloissa, Tallitiimi Rantakorven tilalla, yksilöllistä liikuntaohjausta järjestettiin Sydän Laukaan koulun, Lievestuoreen Laurinkylän koulun ja Leppäveden liikuntahallin kuntosaleilla.

5. Sosiaalisen kuntoutuksen taustakartoitus (työntekijät, sidosryhmät)

Projektipäällikkö haastatteli ajalla 11.8. – 24.9.2015 kolme aikuis- ja perhesosiaalityöntekijää, neljä lastensuojelun sosiaalityöntekijää, kaksi sosiaalihojaajaa ja vammaispalvelun sosiaalityöntekijän. *Haastattelujen yhteenveto on Soskun toimintakansiossa. (F: SOSKU 2015-2018/Laukaa toiminta)*

Sosiaalityön opiskelija Sami Markuksela kirjoitti raportin Sosiaalinen kuntoutus Laukaassa (2017). Raportti perustui tapaamisiin, joita SOSKU:n työntekijät järjestivät kaikkien läheisten yhteistyökumppanien ja sidosryhmien edustajien kanssa syksyllä 2016 – alkuvuodesta 2017. *Raportti on Soskun toimintakansiossa. (F: SOSKU 2015-2018/Laukaa toiminta)*

6. Tiedotus

- Hankkeella oli yleisesite, asiakasesite ja ryhmillä omat esitteet.
- Laukaan kunnan kotisivuilla oli Sosku hankkeen esittelysivu.
- 18.2.2016 Laukaa – Konnevesi lehden artikkeli ”Sosku ideoi ja kehittää”.

6.4.2017 Laukaa-Konnevesilehti, artikkeli ”Röijyssä ei tingitä pitsistä”

22.12.2017 Keskisuomalainen, juttu Torstain tähtihetki -ryhmästä ”Keittohetki auttaa, kun arkiviikko haastaa

- Hankkeen toiminnasta tehtiin kolme uutiskirjettä (syksy2016, kesä 2017, syksy 2017) ja niiden linkit liitettiin SOSKUn nettisivuille. *Uutiskirjeet ovat toimintakansiossa.*
- Loppuvuodesta 2017 avattiin Laukaan sosiaalityön Facebook-sivut, joiden kautta kerrottiin myös Sosku hankkeen toiminnasta.

Hankkeen esittelyt / seminaariesitykset

24.11.2016 hankkeen esittely Laukaan Perusturvalautakunnalle

29.11.2016 ”Mitä sossusta jos ei rahaa!?” avoin yleisötilaisuus ja toimeentulotuen Kelaan siirron infotilaisuus kirjaston opintosalissa. Paikalla oli pari asiakasraadin jäsentä ja kolme kuntalaista.

17.2.2017 Soskun teematyötapaaminen Tampereella, PT liikuntaohjaus sosiaalisena kuntoutuksena esittely Menetelmäpajassa.

9.6.2017 Kuntoutuspäivät, esitys ”Personal trainer palvelut osana sosiaalista kuntoutusta”, alustus Sosiaalinen kuntoutus, liikunta ja osallisuus -työpajassa.

6.10.2017 Prosos seminaari Helsingissä, esitys ”Näin me se tehtiin, kokemuksia sosiaalisen kuntoutuk-sen kehittämisestä Laukaassa 2015 – 2017” ja alustus työpajassa ”Kykyviisari ja valokuvaus yksilö-työn menetelminä”

11.10.2017 Luokse –hanke ja Saarikka/Meidän tupa –hanke, Green Care seminaari Saarijärvellä, esitys Green Care ja sosiaalinen kuntoutus

13.11.2017 Laukaan kunnanvaltuusto, Sosku hankkeen esittely

24.11.2017 Prosos/Pikasos, sosiaalisen kuntoutuksen työpaja Tampereella, Esitys ”Laukaan Soskun kokemuksia sosiaalisesta kuntoutuksesta 2015 – 2017”

Avoimet ovet ja Perjantaiporinat

- Avoimet ovet hankkeen toimistotilassa Laukaantie 22 (OP yläkerta) pidettiin 26.1.2016
- Perjantaiporinat järjestettiin kerran kuussa helmi-kesäkuussa 2016.
- Ryhmätilan avajaiset järjestettiin 9.9.2016. Avajaisissa kävi lähes 50 vierasta.
- Jouluihin kumppanuusjuhla järjestettiin 21.12. SOSKUn toimistolla. Aluksi oli asiakkaille tarjolla joulupuuroa ja myöhemmin oli kahvitarjoilu myös yhteistyökumppaneille. Tapaamisessa kävi kaikkiaan noin 25 vierasta.

7. Osallistujat

Yhteensä 83 henkilöä aloitti hankkeessa. Lisäksi hankkeessa kokeiltiin sosiaaliohjausta Laukaan terveysasemalla 1-2 päivää viikossa ajalla 4.9.17-14.3.18. Sosiaaliohjauksen asiakkaita tänä aikana oli yhteensä 56, joiden lisäksi 17 moniammatillista palaveria terveysasemalla. Sosiaaliohjauksen pilotin asiakkailta ei pyydetty seurantatietoja hankkeeseen.

Sosku-hankkeessa aloittaneista 50 % oli työmarkkinoiden ulkopuolella (kuntoutustuella, sairauslomalla tms.) ja puolet työttömiä työnhakijoita. Työttömistä työnhakijoista 1/3 oli ollut työttömänä yli 12 kk. Keskiarvo osallistujien oman työkyvyn arviosta hankkeen alkaessa oli 4,76 ja lopetustilanteessa 5,70 (asteikolla 0-10), muutos +19%. Osallistujien keski-ikä oli 40 vuotta, miehiä ja naisia oli saman verran.

8. Koulutukset

Kykyviisarikoulutus paikallisille yhteistyökumppaneille järjestettiin 10.2.2016 Laukaan paloaseman ryhmätilassa. Koulutukseen osallistui noin 15 henkilöä.

Asiakas rules –koulutus järjestettiin 9.3.2016 Hotelli Vuolakkeessa Laukaassa yhteistyössä ESR Uutta Virtaa ja ESR TiimiVoimaa – hankkeiden kanssa. Koulutuksen teemana oli asiakkaan osallisuus ja ohjaus. Koulutuksessa käytettiin draamallista menetelmää, jonka veti Teatterikone OSK Jyväskylästä. Päivään osallistui kaikkiaan 37 henkilöä Laukaasta, Äänekoskelta ja Konnevedeltä.

Kollega rules – koulutus järjestettiin 9.11.2016 Hotelli Keiteleessä Suolahdessa yhteistyössä ESR Uutta Virtaa ja ESR TiimiVoimaa –hankkeiden kanssa. Koulutuksen teemana oli monialainen yhteistoiminta. Kouluttajan oli Mikko Kesä. Koulutukseen osallistui 34 henkilöä Laukaasta, Äänekoskelta ja Konnevedeltä.

Sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi –koulutus järjestettiin 22.11.2016 Multamäen Katvelassa Aikuis- ja perhesosiaalityön työntekijöille. Koulutukseen osallistui koko tiimi.

Talous- ja velkaneuvontakoulutus järjestettiin 17.1.2017 Vattipajan ryhmätilassa. Kouluttajana oli johtava talous- ja velkaneuvoja Kirsti Korkeakangas. Koulutukseen osallistui noin 15 henkilöä.

9. Sidosryhmät ja yhteistyötahot

Verkostokartta löytyy F:// Soststo/SOSKU 2015-2018/Tiedotus

Laukaan kunta

- sosiaalityö
- työllisyysyksikkö (Vattipaja, palveluohjaus ja kuntouttavan työtoiminnan ohjaus, ESR TiimiVoimaa – hanke, ESR Uutta Virtaa – hanke, ESR Hohto-hanke)
- vapaa-aikatoimi
- etsivä nuorisotyö
- kunnan koulut (Sydän-Laukaa ja Laurinkylän koulu)

Psykiatrian poliklinikka, Laukaan yksikkö

Keski- Suomen Seututerveyskeskus, Laukaan terveysaseman palvelut (terveydenhuolto, päihdehoitaja, fysioterapia ja psykologi)

Väentupa ry, Laukaan A-kilta ry, Puustellin työkyklä

Laukaan seurakunta, diakoniatyö

Verve, ammatillinen kuntoutus

Peurunka, kuntoutus- ja liikuntapalvelut

Laukaan Toimintaterapia

Laukaan Fysioterapia

Ruskan Riemut Oy

Rantakorven tila

10. Ohjausryhmä

Ohjausryhmään pyydettiin edustajat Lievestuoreen Setlementti ry:ltä, Laukaan kunnan perusturvasta, Laukaan psykiatrian poliklinikalta, Seututerveyskeskuksesta, Laukaan kunnan vapaa-aikatoimelta / työllisyyspalveluilta ja Väentupa ry:ltä.

Ohjausryhmään nimettiin Markku Jaakkola ja Sari Puttonen Lievestuoreen Setlementti ry:ltä, perusturvajohtaja Vuokko Hiljanen ja sosiaalityön johtaja Päivi Paavilainen Laukaan perusturvasta, sairaanhoitajat Minna Karell ja Katri Hänninen Laukaan psykiatrian poliklinikalta (KSSHP), työttömien terveydenhoitaja Tiina Hämäläinen (Tanja Halinen), kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja Tarja Mäkipää, toiminnanjohtaja Jarmo Hakkarainen Väentupa ry:stä ja Petri Wirzenius (Tuija Hämäläinen) Puustellin työkylästä. Jäsenistössä on tapahtunut jonkin verran muutoksia henkilöstövaihdosten vuoksi.

Ryhmä kokoontui 10 kertaa. Vuonna 2015 kerran (24.9.), vuonna 2016 3 kertaa (12.1.,14.6.20.9.), vuonna 2017 5 kertaa (10.1.,4.4.,24.5.,5.9.30.11.) ja kerran vuonna 2018.

Ohjausryhmän muistiot ovat kansiossa, muut tiedostot F://Soststo/SOSKU 2015-2018/Laukaa toiminta/Ohjausryhmä

11. Asiakkaiden osallistuminen kehittämistyöhön

Asiakasraati

Asiakasraatiin pyydettiin syksyllä 2015 hankkeen aloittaneita henkilöitä. 7 jäsenestä 3 oli miestä ja 4 naista, iältään 28 – 55 vuotiaita. Ennen työskentelyn alkua kaikki jäsenet haastateltiin, jossa käytiin läpi heidän kokemuksensa työllisyys-, sosiaali- ja terveyspalveluista ja odotuksensa asiakasraatityöskentelystä. Kokoonpano muuttui hankkeen aikana, mutta jäsenmäärä pysyi samana koko hankkeen ajan.

Asiakasraati kokoontui kaikkiaan 11 kertaa. Vuoden 2015 aikana 2 kertaa, 2016 aikana 6 kertaa, 2017 aikana 3 kertaa ja vuonna 2018 yhden kerran.

Asiakasraadın muistiot ja yhteenveto kehittämisehdotuksista ovat kansiossa, muut tiedostot F://Soststo/SOSKU 2015-2018/Laukaa toiminta/Asiakasraati

Yhteiskehittämisprosessi

Osahankkeessa muotoiltiin sosiaalisen kuntoutuksen palvelumalli yhteiskehittämisen ja palvelumuotoilun keinoin. Työskentely oli osa Anne Koiviston ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyötä. Kehittäjäryhmä kokoontui kaikkiaan viisi kertaa. Ryhmässä oli 5 asiakasta ja 5 verkoston ammattilaistoimijaa. Tuotoksen pohjalta tehtiin ESR TL5 hankehakemus ELY-keskukseen sekä kaksi hakemusta STEAlle.

12. Toimintakyvyn arviointi

Laukaan Sosku-hankkeessa kokeiltiin työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa pilotointivaiheessa olevaa Kykyviisaria.

Kykyviisari on Työterveyslaitoksen yhteistyökumppaneidensa kanssa kehittämä sosiaalisen osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn muutoksen arviointimenetelmä. Kykyviisarin tavoitteena on mahdollistaa työelämän ulkopuolella olevien henkilöiden työ- ja toimintakyvyn arviointi ja muutoksen seuraaminen. Kykyviisarin voi täyttää kuka tahansa henkilö, mutta erityisesti siihen toivottiin osallistuvan työelämän ulkopuolella olevia henkilöiltä.

Kykyviisarin pilotointiin osallistuneet hankkeet saivat tiedon hankeosallistujien sosiaalisesta osallisuudesta, työ- ja toimintakyvystä sekä niissä tapahtuneista muutoksista hankkeen aikana.

Rahoittaja (STM) arvioi tulosten avulla hankkeiden vaikutuksia kohderyhmien sosiaaliseen osallisuuteen sekä työ- ja toimintakyvyn ohjelmakauden aikana (parantunut työ- ja toimintakyky).

Laukaan osahankkeessa Kykyviisari täytettiin osalle asiakkaista kaksi kertaa. Muutoksen seurannan välineenä Kykyviisarin käytössä on kuitenkin huomioitava tilannesidonaisuus. Asiakaspalautteiden mukaan Kykyviisari ei ole kaikilta osin paras mahdollinen työelämän ulkopuolelle oleville henkilöille. Työntekijän näkökulmasta Kykyviisari toimi hyvänä keskustelun pohjana etenkin työskentelyn alkuvaiheessa.

13. SHL:n mukainen työtoiminta

Sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta on osahankkeen myötä otettu sosiaalityössä käyttöön yhtenä sosiaalisen kuntoutuksen työmuotona. Ensisijaisesti se on suunnattu työmarkkinoiden ulkopuolella oleville työkäisille elämänhallintaa, toimintakykyä ja sosiaalisia suhteita ylläpitäväksi toiminnaksi. Lisäksi se voi olla heikossa työmarkkina-asemassa olevien työttömien ensimmäinen porras kohti työllistymistä tukevia palveluita.

Sosiaalihuoltolain mukaisen työtoiminnan paikkoina toimivat mm. kunnan yksiköt (mm. Toimintakeskus, Vattipaja ja Woimala), Väentupa ry, Puustellin työkyklä ja Laukaan seurakunta. Ostopalvelusopimukset ovat olemassa Väentuvalle ja Puustellin Työkylään.

Työtoimintasopimuksia tehtiin yhteensä 19 henkilölle.

14. Yksilöllinen sosiaalinen kuntoutus

Intensiivistä yksilöllistä sosiaalista kuntoutusta tehtiin hankkeen aikana kaikkiaan 55 asiakkaan kanssa.

Yksilöllinen sosiaalinen kuntoutus, asiakasprosessi (Laukaan Sosku-hanke):**Ohjautuminen palveluun:**

Asiakkaat ovat ohjautuneet yksilöllisen sosiaalisen kuntoutuksen palveluun oman tai läheisen yhteydenoton johdosta tai muun palvelun kautta. Ohjanneita tahoja ovat olleet Laukaan kunnan sosiaalityö (aikuis- ja perhesosiaalityö, lastensuojelu, vammaispalvelut), Keski-Suomen sairaanhoitopiirin psykiatrian Laukaan poliklinikka, Laukaan kunnan työllisyyspalvelut, Keski-Suomen TE-toimisto, Keski-Suomen seututerveyskeskus (Laukaan terveysaseman psykologi, päihdehoitaja ja työttömien terveydenhoitaja), Väentupa ry., Laukaan seurakunnan diakoniatyö, Kela / Laukaan toimipiste sekä muut hankkeet.

Työskentelyn aloitus:

Yksilöllisen sosiaalisen kuntoutuksen lähtökohtana on asiakkaan tarve muutokseen jollakin elämän osa-alueella. Muutostarpeen on todennut joko asiakas itse tai se on noussut esiin muiden palvelukontaktien kautta (esim. toimeentulotuen hakemisen yhteydessä, työllisyyspalveluissa tai muissa kuntoutuksissa). Ohjaavalla taholla on tieto sosiaalisen kuntoutuksen palvelun sisällöstä ja sen tarjoamista mahdollisuuksista suhteessa asiakkaan muutostarpeeseen. Ohjaavan tahon kanssa asiakas päättää, ottaako itse yhteyttä sosiaalisen kuntoutuksen palveluun vai sovitaanko yhteistapaaminen.

Ensimmäisen kohtaamisen tarkoitus on selvittää asiakkaan oma näkemys sosiaalisen kuntoutuksen tarpeesta. Tavoitteet voivat olla aluksi hyvinkin pieniä ja konkreettisia, jotka jäsentyvät ja muuttuvat joustavasti kuntoutuksen edetessä. Verkoston näkökulmasta sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteet määritellään yhteisesti osaksi laajempaa kokonaisuutta (mm. monialaiset työllistymissuunnitelmat sekä kuntoutussuunnitelmat lääkinnällisessä, ammatillisessa ja päihdekuntouksessa).

Sosiaalisen kuntoutuksen aloituksessa tärkeää on kohtaaminen, kuunteleminen ja joustavuus. Huomio kiinnitetään asiakkaan muutostarpeisiin ja tavoitteisiin. Järjestelmän tavoitteet eivät saa ohjata toimintaa, mutta ne tiedostetaan osaksi kuntoutusprosessia. Päätös palvelusta ei saa olla edellytys sosiaalisen kuntoutuksen aloittamiselle.

Tutustumis- ja kartoitusvaihe (kesto, n. 1-3 kk):

Intensiivivaihe, jonka kesto voi vaihdella asiakkaan henkilökohtaisen tarpeen mukaan. Pääsääntöisesti tapaamistiheys on intensiivivaiheen aikana kerran viikossa, tarvittaessa jopa useammin. Työskentelyn alkuvaiheessa korostuu dialogi asiakkaan toiveiden, tarpeiden ja elämäntilanteen kartoituksessa.

Tässä vaiheessa on tärkeää irtautua rooleista ja työskennellä avoimin mielin erilaisissa ympäristöissä (koti, luonto, kahvila, ulkoilureitit) sekä käyttää monipuolisesti erilaisia menetelmiä ja lähestymistapoja. Työvälineinä keskustelun tueksi voi tässä vaiheessa käyttää esimerkiksi erilaisia kortteja, kuvia, valokuvausta, luovia keinoja (mm. maalaus ja piirtäminen), tulevaisuuden muistelua, matka-mallia, asteikko-kysymyksiä, luontoelämyksiä, liikkumista erilaisissa toimintaympäristöissä, eläinavusteista toimintaa, sekä arviointimenetelmiä (mm. Kykyviisari). Samalla kartoitetaan asiakkaan tarpeisiin parhaiten vastaava kuntoutuksen / osallistumisen muoto; ryhmätoiminta, työtoiminta, yksilöllinen sosiaalinen kuntoutus henkilökohtaisen muutostyön

tukena, vai näiden yhdistelmä. Kartoitus vaiheessa on tärkeää löytää keinoja sanoittaa ja tehdä näkyväksi asiakkaan omat haaveet, toiveet ja tavoitteet.

Tutustumis- ja kartoitusvaiheen aikana tehdään sosiaalisen kuntoutuksen palvelupäätös, jossa määritellään asiakaskohtaiset tavoitteet, palvelun sisältö (toteutusvaihe) sekä toteutusvaiheen alustava kesto ja aikataulut.

Toteutusvaihe (kesto, kuukausista vuosiin):

Tutustumis- ja kartoitusvaiheessa tehdyn suunnitelman mukainen toiminta ja tavoitteet voivat muuttua toteutusvaiheen aikana joustavasti asiakkaan elämäntilanteen mukaan. Toteutusvaiheen toiminta yksilöllisessä sosiaalisessa kuntoutuksessa voi olla tiiviimpää henkilökohtaista muutostyön tukea (myös ryhmä- ja työtoiminnan aikana) tai harvemmin tapahtuvaa seurantaa ja palveluohjauksellista tukea muiden toimenpiteiden (mm. ammatillinen kuntoutus, työllistymistä tukevat toimenpiteet, koulutus) aikana.

Yksilöllinen sosiaalinen kuntoutus voi olla lyhytkestoinen intensiivijakso, jonka aikana tapahtuu joko siirtymä muiden palvelujen piiriin tai asiakas kokee, että ei enää tarvitse muita kuin peruspalveluita. Yksilöllinen sosiaalinen kuntoutus voi olla myös elämänhallintaa ylläpitävää ja muita kuntoutuksia täydentävää palvelua, joka voi kestoltaan olla jopa useita vuosia. Elämänhallintaa ylläpitävä yksilöllinen sosiaalinen kuntoutus on avoimuuden tukea arjen toiminnoista selviytymiseen, omien asioiden hoitamiseen sekä sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen. Periaatteena on oppia ja vahvistua yhdessä tekemisen ja reflektion kautta.

Toteutusvaiheessa yksilöllisen muutostyön tukena voi käyttää tavoitteellisesti niitä tutustumis- ja kartoitusvaiheen menetelmiä, jotka on koettu toimiviksi.

Yksilöllisen sosiaalisen kuntoutuksen päättymisen:

Yksilöllinen sosiaalinen kuntoutus päättyy asiakkaan ja tarvittaessa verkoston kanssa tehdyllä, yhteisellä päätöksellä. Asiakkaan kanssa voidaan yhteisesti todeta palvelun tarpeen muuttuneen tai päättyneen. Asiakas voi esim. työllistyä tai siirtyä muiden palvelujen piiriin (mm. työllisyyspalvelut, koulutus) eikä ole enää sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen tarpeessa. Asiakas voi siirtyä myös tuetumpien palvelujen piiriin, kuten asumispalveluihin. Yksilöllisen sosiaalisen kuntoutuksen palvelusta toiseen palveluun siirryttäessä varmistetaan, että asiakkaalla on tieto siitä, kuka palvelujen koordinoinnista jatkossa vastaa ja millä tavalla. Tarvittaessa palvelusta toiseen siirtyminen voi tapahtua ”saattaen vaihtoen”.

15. Valokuvaus

Hankkeeseen oli palkattuna ajalla 5.10. – 11.12.2015 valokuvaaja Maria Kärkkäinen. Hän työskenteli työparina hankkeen kehittäjätyöntekijän kanssa 3 asiakkaan yksilötyöskentelyssä sekä työparina perhetyöntekijän kanssa kolmessa asiakasperheessä.

Myöhemmin valokuvausta jatkettiin työkokeilija Petteri Kauppisen kanssa. Hän työskenteli yksilöohjaajan työparina 4 asiakkaan kanssa.

Yksilöllisessä sosiaalisessa kuntoutuksessa valokuvausta / valokuvia käytettiin asiakkaan muutostyön tukena ja työkaluna yksilöohjauksessa. Tavoitteena oli vahvistaa positiivista minäkuvaa ja tukea identiteettityötä. Valokuvaa käytettiin myös toiminnan ohjauksen välineenä esim.

kuvaamalla kodinhoidon vaiheet asiakkaalle. Valokuvausharrastusta tuettiin ohjaamalla kameran käytössä ja kuvaamisessa.

Valokuvausta ja valokuvaa kokeiltiin kahdessa ryhmässä. Hyväntuajat – ryhmässä valokuvausta käytettiin itsetunto-teemaan käsittelyyn kahdella tapaamiskerralla. Lisäksi psykiatrian poliklinikan avoimessa ryhmässä valokuvaaja teki ryhmän kanssa yhteisen kuvakollaasin aikakausilehden kuvista.

Hankkeen työntekijät Anne Koivisto ja Seija Kerkelä tekivät valokuvauksesta sosiaalisessa kuntoutuksessa kehittämistehtävän Inklusiivinen sosiaalinen kuntoutus – koulutukseen.

16. Ryhmätoiminta

Ryhmätoimintaa järjestettiin maaliskuusta 2016 alkaen. Hankkeen omien ryhmien suunnittelusta, toteutuksesta ja ohjauksesta vastasi hanketyöntekijä Pekka Santalahti.

Ohjautuminen palveluun:

Soskun omiin ryhmiin asiakkaat ohjautuivat pääasiassa Sosku-hankkeen yksilöohjauksen kautta. Lisäksi yksittäisiä asiakkaita ohjautui muista palveluista. Alkavia ryhmiä mainostettiin esitteillä ja sähköisellä tiedottamisella.

Osa asiakkaista tuli suoraan ryhmän aloitukseen. Heille oli joko soitettu tai oltu tekstiviestiyhteydessä ennen ensimmäistä ryhmäkokoontumista. Sosku-hankkeen yksilötyöskentelyn kautta tulleet asiakkaat tavattiin yhdessä yksilöohjaajan ja ryhmänohjaajan kanssa. Tapaamisessa käytiin lävitse ryhmätoimintojen sisältö ja kesto.

Ryhmätoiminnat toimivat monelle muuta sosiaalityötä tai kuntoutusta täydentävänä ja tukevana.

Ryhmät olivat kooltaan 3-5 asiakasta/ryhmä. Osallistuminen useampaan eri ryhmään oli asiakkaille mahdollista.

Työskentelyn aloitus:

Koska ryhmät olivat sisällöltään erilaisia, myös aloitukset vaihtelivat. Osassa ryhmätoimintojen sisältöä asiakkaat itse suunnittelivat toiminnan sisällön. Osassa ryhmätoimintoja (esim. kuvia ja valokuvaus) oli ohjaaja valmiiksi tehnyt rungon toiminnan sisällöstä.

Toteutus:

Ryhmien toiminnan paikkoina toimivat Sosku-hankkeen toimisto, Väentupan ry:n tiloista vuokrattu tila sekä lähiympäristöt ja niiden palvelut. Toteutus vaihteli huomattavasti eri ryhmien välillä. Yhteistä ryhmille oli toiminnallisuus ja kerran viikossa kokoontuminen. Ryhmätapaamiset vaihtelivat kestoltaan 1,5 tunnista kolmeen tuntiin.

Ryhmätoiminnan päättyminen:

Toiminnan kesto oli kaikissa ryhmissä määritelty ennakkoon. Ryhmät olivat kestoltaan kahdesta kuukaudesta viiteen kuukauteen (1 krt/viikko). Ryhmänohjaaja ei tehnyt palveluohjausta, koska kaikki osallistujat olivat jonkun palvelun piirissä koko ryhmätoiminnan ajan.

Ryhmien päättymisen jälkeen asiakkailta pyydettiin kehittämisehdotuksia, toiveita ja palautetta tai pidettiin palautekeskustelu.

Ryhmätoiminnot

Kevät 2016

Miehen matka – ryhmä

Ryhmä kokoontui ajalla 1.3. – 24.5.2016 kaikkiaan 13 kertaa. Ryhmä käynnistettiin yhdessä Laukaan psykiatrian poliklinikan kanssa. Tapaamiset olivat säännöllisesti joka tiistai. Tapaamiset kestivät 2 – 4 h kerrallaan. Ryhmäohjaajana toimi Pekka Santalahti.

Ryhmän koko vakiintui 4 aktiiviseksi osallistujaksi. Toiminnan sisältö oli yhdessä suunniteltu osallistujien kesken. Pääpaino oli toiminnassa, jossa hyödynnettiin kunnan alueen luontokohteita (mm. Hyyppäänvuori, Multämäki) ja liikuntapaikkoja (Peurunka, Sydän-Laukaan koulun kuntosali). Kahdella tapaamiskerralla tehtiin ruokaa kunnantalon neuvotteluhuoneen keittiössä.

Toiminnallisen osan jälkeen ryhmä tuli yleensä Sosku-hankkeen toimistolle juttelemaan.

Palautekeskusteluissa nousi esille toiminnan tärkeys; oli kerran viikossa syy lähteä kotoa ja tavata ihmisiä. Ryhmähenki koettiin hyväksi ja siihen oli aloituksen jälkeen helppo tulla. Koko ryhmä toivoi jatkoa vastaavanlaiselle toiminnalle.

”Toiminnallisuus toi ryhmään nopeasti spontaania keskustelua ja ilmapiiri oli jo muutaman toiminnallisen tapaamisen jälkeen rento ja luonnollinen. Ryhmän jäsenet suvaitsivat toisiaan hyvin ja jännitteitä ei ollut havaittavissa. Toiminnallisuuden kautta tapaamisissa oli rento kaverimeininki ilman selkeästi määriteltyä sisältöä ja aikataulua. Tapaamiset olivat siis kestoltaan 2-4 tuntia, riippuen ryhmäläisten vireestä ja toiminnan sisällöstä. Ohjaajan näkökulmasta ryhmä selvästi kehittyi yhtenäiseksi ja toimivaksi ryhmäksi ilman erillisiä pelisääntöjä ja velvoitteita.”

- Ryhmäohjaajan arvio toiminnasta

Naisen kuva –ryhmä

Ryhmä kokoontui 8 kertaa ajalla 24.3. – 26.5.2016. Ryhmä oli suunniteltu kuudelle naiselle.

Toimintaan osallistui neljä naista, joista kolme kävi aktiivisesti. Tapaamiset olivat Sosku-hankkeen toimistolla. Osallistujilla ei ollut aiempaa taustaa kuvallisen ilmaisun harrastamisesta.

Yksi asiakkaista oli ollut aiemmin Sosku-hankkeen yksilöohjauksessa. Ryhmän ohjaajana oli hanketyöntekijä Pekka Santalahti.

8 tapaamiskerran aikana tehtiin yhteensä kolme työtä, joissa kahteen viimeiseen tuli osallistujien runot mukaan. Aloitustyönä oli kuvasuurennos osallistujien itsensä valitsemasta kuvasta.

Toisena työnä osallistujat tekivät sattumatekniikalla toteutetun Turvapaikka-työn.

Kolmantena työnä oli hiilenavaus-tekniikalla tehty Pelkoni-työ.

Turva/Voimapaikka- ja Pelkoni-työhön tehdyt runot tehtiin apusana- ja aikuisten sadutus - tekniikalla. Ryhmän työt olivat näytteillä Sosku-hankkeen Perjantaiporinoissa 27.5.2016, jossa kävi noin 20 henkilöä.

Näyttelyn jälkeen ryhmäläisten kanssa pidettiin palautekeskustelu ja annettiin myös luettavaksi näyttelyvieraiden antama kirjallinen palaute.

Ryhmän jäsenten kertomaan mukaan toiminta irrotti arjesta. Loppupäivän he kertoivat olleensa aina hyvällä tuulella. Mieli virkistyi. Heistä oli myös hyvä, että pääsivät ulos neljän seinän sisältä. Ryhmässä ei ollut rooleja ja kaikki kokivat tunteneensa itsensä vapaiksi.

Eryteisesti kaksi viimeistä työtä teksteineen olivat koskettavia ja nostivat ryhmäläisissä paljon tunteita pintaan. Tosin tunteet olivat kuitenkin vapauttavia, vaikka kyseessä olivat kipeät ja herkäät aiheet.

Töiden valmistuttua näyttelykuntoon, kaikki ryhmän jäsenet olivat tyytyväisiä ja yllättyneitä omien töidensä sisällöstä ja vaikuttavuudesta. Myös näyttelyissä käyneiden katsojien antama runsas ja positiivinen kirjallinen palaute oli tekijöille tärkeä ja koskettava kokemus.

”Naisen kuva -ryhmä oli heti ensimmäisestä kerrasta motivoitunut ja innostunut työskentelyyn.

Ryhmässä oli alusta alkaen rento ja toisia kannustava ilmapiiri.

Vaikka töiden sisällöillä ja tekniikoilla oli selkeä suunnitelma, niitä kuitenkin toteutettiin joustavasti.

Työskentelyn lomassa nousi usein keskusteluun hyvinkin henkilökohtaiset asiat, joista naiset puhuivat luontevasti myös keskenään.” - Ohjaajan arvio Naisen kuva -ryhmästä

Hevosvoimaa -ryhmä

Ryhmä kokoontui 5 kertaa ajalla 20.4. – 18.5.2016. Tapaamisten kesto oli 1,5h. Tapaamisissa oli mukana Sosku-hankkeen ryhmänohjaaja Pekka Santalahti. Toiminta järjestettiin Ruskan Riemut -tallilla, jossa toiminnasta vastasi SPHT-ohjaaja Katri Lindström. Toimintaan osallistui kaikkiaan viisi henkilöä, kaksi naista ja kolme miestä.

Ryhmä kokoontui Laukaan keskustassa, josta siirryttiin tilataksilla Valkolassa sijaitsevalle tallille. Myös paluu tapahtui samalla kyydillä.

Toiminnan ohjauksesta ja sisällöstä vastasi tallin ohjaaja Katri Lindström. Sosku-hankkeen ohjaajan rooli oli olla osana ryhmää sekä henkisenä tukena. Lisäksi hän tiedotti aikatauluista ja muista toimintaan liittyvistä asioista sekä vastasi käytännön järjestelyistä.

Palautekeskustelun pohjalta osallistujat kokivat toiminnan hevosten kanssa mukavaksi ja se antoi hyvää mieltä koko päiväksi sekä irrotti mukavasti arjesta. Oli myös jotain odotettavaa viikolle.

”Ryhmän miehet olivat hyvin kiinnostuneita ja innostuneitakin hevostoiminnasta. Keskittyminen tekemiseen ja yhdessä toimimiseen hevosten läsnä ollessa oli hyvin intensiivistä. Miehet kertoivat, että omat elämät hankaluuksineen unohtuivat tallilla täysin. He kokivat toiminnan mielekkääksi vaihteluksi ja hyvin terapeuttisiksi. Jokainen pääsi kokeilemaan jännittäviä asioita, lopputulemana mahtavia itsensä ja pelkonsa voittamisia. Näistä jokainen saa positiivista energiaa arkeen.

- Ohjaaja Katri Lindströmin (Ruskan Riemut) arvio ryhmästä.

”Ryhmä oli yleensä ajoissa paikalla, kun oli lähtö talleille. Ryhmän jäsenten kesken mm.

ajomatkoilla oli todella vähän keskustelua. Myöskään itse hevostoiminnan aikana keskinäistä

kommunikaatiota oli vähän. Ryhmäläiset kuitenkin osallistuivat aktiivisesti toiminnan vetäjän

antamien ohjeiden mukaisesti. Ryhmän jäsenet jakoivat intensiivisesti olla koko 1,5 tunnin ajan

läsnä ja kyllästymisen tai väsymisen merkkejä oli harvoin havaittavissa. Kokemuksena

hevostoiminta oli monille ainutlaatuinen ja innostava. Ryhmäläisissä oli aistittavissa tyytyväisyys ja

rentous hevosten kanssa toimiessa. Eryteisesti ryhmän miesjäsenet olivat erityisen aktiivisia ja

valmiita kokeilemaan uusia asioita. Yksi tavoite, ryhmäytyminen, jäi vähäiseksi. Tosin ryhmän jäsenillä oli hyvin erilaiset taustat, joka 5 käyntikerran aikana ei vielä saanut ryhmäläisiä luontevaan ja vapaaehtoiseen vuorovaikutukseen.”

- Ohjaaja Pekka Santalahden arvio ryhmästä.

Avoim liikuntaryhmä

Loppukevästä 2016 asiakkaille tarjottiin mahdollisuus osallistua ohjattuun liikuntaan sen eri muodoissa. Kevään aikana ohjaukseen osallistui 5 asiakasta. Varsinaista ryhmää toiminnasta ei muodostunut, vaan useimmat tapaamiset olivat yksilö- tai paritapaamisia. Osan kanssa perehdyttiin kuntosaliharjoitteluun ja osan kanssa aerobiseen harjoitteluun esim. intervalliharjoitteluun pururadalla. Lisäksi yhden asiakkaan kanssa käytiin läpi erilaisia oman kehon painolla tapahtuvia harjoitteluita. Kesätauon jälkeen liikuntaohjaus jatkui suuremmalla osallistujamäärällä ja painopiste siirtyi enemmän yksilöohjaukseen.

Kevään ohjauksesta ei kerätty palautetta.

Syksy 2016

Hanke vuokrasi Väentupa ry:n kierrätysmyymälän (Laukaantie 13) takahuoneen ryhmätoimintaan. Tila kunnostettiin yhdessä asiakkaiden kanssa elokuun 2016 aikana lähinnä pintojen maalauksena ja tapetointina. Tilassa järjestettiin ryhmätoimintaa jokainen iltapäivä: maanantaina Tuunaus -ryhmä, tiistaina Miehen matka -ryhmä, keskiviikkona Kuvis -ryhmä, torstaina Sana ja kuva -ryhmä sekä perjantain avoin ryhmä.

Ryhmiiin ohjautui osallistujia jo aiemmin keväällä toimineista ryhmistä sekä myös muista palveluista (perhetyö, sosiaalityö, työllisyyspalvelut). Ryhmien toiminnan sisältö oli etukäteen suunniteltu koko syksyille. Aluksi käyntiaktiivisuus ryhmissä oli vaihtelevaa ja se hiipui jo kuukauden jälkeen. Joissakin ryhmissä saattoi olla viikkoja, jolloin paikalle ei tullut yhtään osallistujaa. Sana ja kuva -ryhmä ei käynnistynyt ollenkaan vähäisen kiinnostuksen vuoksi. Miehen matka(II) toiminta tapahtui tilan ulkopuolella.

Ryhmissä oli yhteensä kaikkiaan 18 osallistujaa. Ryhmätilan vuokrasopimus irtisanottiin joulukuun 2016 lopussa, koska kävijöitä oli vähän ja tilaa ei koettu viihtyisäksi. Kaiken kaikkiaan syksyn ryhmätoiminnot eivät toteutuneet suunnitelman mukaisesti, eikä vuokrattu tila palvellut suunnitellusti.

Yksilöllistä liikunta- ja ravinto-ohjausta sosiaalisen kuntoutuksen menetelmänä kehitettiin edelleen. Toimintaan osallistui seurantajaksolla 16 henkilöä, joista 11 osallistui säännöllisesti 1-2 kertaa viikossa. *ks. tarkemmin kpl 19*

Kevät 2017

Torstain tähtihetki

Hanke käynnisti Laukaassa ryhmämuotoisen avokuntoutustoiminnan, jonka tavoitteena oli tarjota päihdetyöhön yksilötyön rinnalle uusi työväline. Ohjauspalvelu ostettiin kilpailutuksen jälkeen Väentupa ry:ltä ajalle 1.1. – 30.6.2017. Ryhmä kokoontui 22 kertaa ajalla 19.1. – 27.6. ja tapaamisen kesto oli 3-4 h. Toimintaan osallistui tällä ajalla kaikkiaan 18 eri henkilöä ja tapaamisissa on ollut keskimäärin 5 – 7 henkilöä kerrallaan.

Ryhmä kokoontui Laukaan seurakunnan Vihtavuoren kappelilla. Tähtihetki alkoi yhteisellä ruokailulla ja toimintaan kuului myös toiminnallisuus. Ryhmä teki retkiä laavuille ja luontokohteisiin sekä vierailun Jyväskylän kaupunginteatteriin.

Tapaamisissa käsiteltiin erilaisia teemoja elämän, tunteiden ja ihmissuhteiden ympärillä. Ajoittain mukana oli myös vierailijoita eri sidosryhmistä.

Ryhmään osallistujat kokivat, että osallistuminen on tukenut heidän raittiuttaan ja antanut arkeen kaivattua rytmiä. Ryhmän alussa ollut ruokailu oli tärkeää.

Askel elämään

Ryhmä kokoontui ajalla 17.2. – 15.5.2017 kaikkiaan 27 kertaa. Tapaamiset olivat maanantaisin ja perjantaisin klo 10:00 - 14:00 kansalaisopiston tiloissa. Ryhmään osallistui kaikkiaan seitsemän naista, viisi Laukaasta ja kaksi Äänekoskelta. Keskimäärin ryhmässä oli tapaamiskerralla 4 henkilöä.

Ryhmässä opiskeltiin romaninaisten puserojen eli röijyjen valmistamista. Ryhmän ohjaajana on ollut koulutettu erikoisvaateompelija. Ompelun lisäksi ryhmässä on keskusteltu laajasti osallistujia kiinnostavista aiheista elämän eri osa-alueilta. Toiminta on järjestetty yhteistyössä ESR TiimiVoimaa ja ESR Rainer – hankkeiden kanssa. ESR Näkymättömät digitarinat – hanke on ollut mukana kahtena päivänä, jolloin osallistujat tutustuivat omiin voimavaroihin ja suunnittelivat tulevaisuuttaan.

Osallistujat kokivat Askel elämään ryhmän toiminnan todella tärkeäksi, koska he eivät voi kulttuuristen syiden vuoksi osallistua Jyväskylässä romaneille järjestettäviin toimintoihin. Ompelutaito on taloudellisesti ja kulttuurisesti tärkeä taito, koska romanien kansanvaatteita ei ole myynnissä kauppoissa. Osaavista ompelijoista on pulaa ja itse ompelemalla voi säästää paljon. Osallistujat toivoivat jatkoa sekä ompelutoiminnalle että kokoontumisille. Alun perin ryhmäläiset toivoivat kokoontumista kolme kertaa viikossa, jolloin ompelun lisäksi olisi ollut mahdollisuus yhdessä oloon, kulttuuriin ja keskusteluun. Tähän hankkeella ei ollut resursseja.

Keltainen torstai

Keltainen torstai oli toiminnallinen hyvinvointiryhmä, joka kokoontui ajalla 16.2. – 4.5.2017 kerran viikossa 12 kertaa. Toiminta järjestettiin yhteistyössä Seututerveyskeskuksen työttömien terveydenhoitajan ja ESR TiimiVoimaa -hankkeen kanssa. Ennen aloitusta oli kolme suunnittelupalaveria. Ryhmän toteutuksen päävastuun kantoivat kaksi terveydenhuollon opiskelijaa. Ryhmään osallistui 3 – 5 henkilöä. Ryhmä kokoontui pääasiassa kansalaisopiston tiloissa. Ryhmässä on keskusteltu hyvinvointiin liittyvistä teemoista, etsitty terveellisempää ruokavaliota ja itselle sopivaa liikuntamuotoa. Ryhmän ohjaajina toimivat terveydenhoitajaopiskelijat sekä järjestäjätahojen työntekijät.

Ryhmään osallistujien kokemuksia koottiin ryhmäkeskustelussa ja Tiimivoimaa -hankkeen arviointikyselyllä. Osallistujat kokivat ryhmässä toimimisen vahvistavan heidän toimintakykyään ja osallisuuttaan.

Hyvinvointiryhmä jatkui syksyllä työttömien terveydenhoitajan ja työllisyyspalvelujen järjestämänä.

Perjantain kädentaitoryhmä

Lievestuoreen taajamassa toimi toukokuun loppuun saakka perjantain kädentaitoryhmä. Ryhmään osallistui viisi naista, jotka kokivat käsillä tekemisen ja konkreettisen tuotoksen aikaansaamisen hyväksi. Toisten kanssa oleminen ja yhdessä tekeminen innostavan ja ammattitaitoisen ohjaajan kanssa olivat tärkeitä. Ryhmä järjestettiin yhteistyössä ESR TiimiVoimaa -hankkeen kanssa.

Lievestuoreella oli keväällä kaikkiaan neljä ryhmä, johon osallistujat ohjattiin sekä työllisyyspalveluista että sosiaalityöstä. Toivakasta ostopalveluna hankittu työntekijä oli kolmen ryhmän ohjaaja. Sosku -osahankkeen hanketyöntekijä tapasi perjantaisin asiakkaita yksin sekä pienryhmissä. Monipuolinen tarjonta tarjosi synergiaetua asiakkaille. Jotkut kävivät useassa ryhmässä ja jotkut vaihtoivat ryhmää kevään aikana. Työllisyyspalvelujen kanssa yhteistyö toimi niin, että asiakkaita siirtyi sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen kautta työllisyyspalveluihin (esim. kuntouttava työtoiminta) kun omat voimavarat antoivat myöten. Matala kynnys helpotti asiakkaiden osallistumisen aloittamista, koska ei tarvinnut pelätä mahdollisen keskeytyksen mukana tuomia sanktioita.

2017 Kesätoiminta

Osahanke laati avoimesta ryhmätoiminnasta lähes päivittäisen suunnitelman kesä- ja heinäkuulle. Asiakas- ja sidosryhmäpalautteiden mukaan palveluihin ei pääse kesäaikana ja psyykinen kunto voi heiketä jopa niin paljon, että sairaalahoito on tarpeen. Tavoitteena oli toimintakyvyn säilyttäminen ja toiminnan jatkuvuus ilman usean viikon taukoja.

Osallistujien kanssa tehtiin 3 retkeä paikallisiin luontokohteisiin, käytiin pelaamassa frisbeegolfia, vietettiin päivä hevosviljalla, 3 kertaa oli ohjausta eri yleisurheilulajeihin, kuntonyrkkeilyä, kahvakuulailua ja pidettiin kesäolympialaiset urheilukentällä. Heinäkuussa ryhmä kävi keilaamassa, pelaamassa frisbeegolfia sekä erilaisilla retkillä.

Toiminnasta ei kerätty palautetta. Osallistujat olivat Sosku-hankkeen asiakkaita.

17. Green Care – Hevosvoimaa ja Tallitiimi

Hevosvoimaa –ryhmät

Hevosvoimaa ryhmät olivat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ostopalveluryhmiä Ruskan riemut Oy:ltä ja sen ohjaajalta Katri Lindströmiltä. Talli sijaitsee noin 10 km päässä Laukaan keskustasta. Hanke osti kolme jaksoa, joista kukin oli 5 x 1,5h. Tilalla oli neljä hevosta, kaksi ponia, kaksi koira ja kissa.

Hevosvoimaa I

Ryhmä kokoontui 20.4. – 18.5.2016. Tapaamisissa oli mukana Sosku ryhmänohjaaja Pekka Santalahti. Toimintaan osallistui kaikkiaan viisi henkilöä, kaksi naista ja kolme miestä. Kaksi miestä oli mukana jokaisella kerralla, yksi miehistä kahdella viimeisellä kerralla, yksi nainen oli vain ensimmäisellä kerralla ja yksi nainen oli kerran pois.

Hevosvoimaa I arviointimuistio kansiossa

Hevosvoimaa II

Ryhmä kokoontui ajalla 2.2. - 6.3.2016. Toimintaan osallistui viisi henkilöä, joista kolme säännöllisesti.

Hevosvoimaa III

Ryhmä kokoontui ajalla 11.4 – 22.5.2017. Siihen osallistui kaksi henkilöä, jotka olivat myös edellisessä ryhmässä. Palautekeskustelun ja ohjaajan havaintojen mukaan hevosten kanssa toimiminen vahvisti molempien miesten toimijuutta ja sosiaalisia vuorovaikutustaitoja.

Tallitiimi

Tallitiimi oli toiminnallinen ryhmä Rantakorven tilalla Hankasalmella ajalla 7.2. – 28.6.2017. Tapaamisia oli yhteensä 20, 4h /pvä ja 1 x viikossa. Toiminta järjestettiin yhteistyössä ESR TiimiVoimaa –hankkeen / työllisyyspalvelujen sekä seurakunnan diakoniatyön kanssa. Osallistujia oli kaikkiaan 7. Ohjaajia oli kaksi, diakoni sekä Suvi Montonen. Suvi oli Toivakan kunnan työntekijä, jonka ohjauspanosta Sosku ja työllisyyspalvelut ostivat yhdessä Lievestuoreelle.

Tehtävät olivat vaihtelevia: eläinten ruokkimista, hevosten pihaton siivoamista, kuivien pehkujen vaihtoa lampaille, karitsoiden kesyttämistä sylissä pitämällä ja juottamalla tuttipullosta maitoa. Lisäksi he osallistuivat tilan töihin haravoimalla pihaa, luomalla lantaa ja ajamalla Avantilla. He pääsivät mukaan myös karitsoiden korvamerkintään ja punnitukseen. Halukkaat pääsivät ratsastamaan. Diakonin mukana he olivat seurakunnan leirikeskuksesta talkooleirillä.

TiimiVoimaa –hankkeen keräämän palautteen ja ohjaajien havaintojen mukaan osallistujat olivat toimintaan erittäin tyytyväisiä. He saivat onnistumisen kokemuksia ja tekivät asioita, joita eivät ole aiemmin uskoneet tekevänsä. Syvempien ja pitempikestoisten muutosten arviointi on vaikeaa. Yleensä kaikki kertoivat nauttineensa päivästä eivätkä olleet murehtineet ongelmiaan. Sosiaalisten tilanteiden pelot olivat helpottuneet ja ryhmässä toimiminen tuli luontevammaksi. Kaiken kaikkiaan Tallitiimissä oli ”tosi mielekästä tekemistä, kun saa olla oikeasti avuksi ja myös itse nauttia eläimistä hoitavassa ympäristössä ja ilmapiirissä”.

Green Care menetelmät sosiaalisessa kuntouksessa koetaan mielekkäänä ja omia voimavaroja vahvistavana toimintana ja toimintaympäristönä. Tallitiimissä Green Care – toiminnan haasteet kuten matkat ja ammattitaitoiset ohjaajat eivät nousseet järjestämisen esteeksi. Green Care toiminnan kehittyminen antaa myös sosiaaliselle kuntoutukselle uusia mahdollisuuksia, joita toivon mukaan voidaan hyödyntää.

18. Yksilöllinen ja pienryhmissä tapahtuva liikuntaohjaus / PT sosiaalisena kuntoutuksena

Hankkeessa tarjottiin yksilöllistä tai pienryhmissä tapahtuvaa kuntosali- ja ravinto-ohjausta/valmennusta keväästä 2016 toukokuun loppuun 2017 asti. Toimintaa oli Laukaan keskustassa, Lievestuoreen ja Leppäveden taajamissa koulujen kuntosaleilla ja liikuntapaikoilla. Tämä oli mahdollista, sillä hankkeen ohjaajalla oli sosionomikoulutuksen lisäksi personal trainer koulutus.

Opiskelija Satu Saarinen tutki toiminnan vaikuttavuutta YAMK opinnäytetyössään. Alustavien tulosten mukaan fyysisen toimintakyvyn vahvistuminen tuki selvästi toimintakyvyn ja osallisuuden vahvistumista sekä kohotti yleistä mielialaa. Osallistujien usko omaan selviytymiseen parani.

Syksyllä 2017 tehtiin sidosryhmien työntekijöille nettikysely, johon vastasi kuusi henkilöä. Kaikkien vastaajien mielestä asiakkaiden toimintakyky parani ja he olivat valmiita suosittelemaan toimintaa myös muualle.

Toiminnan vaikutuksia asiakkaiden kokemina:

”Kyl mä oon niinkun ihmisiltä ja perheeltäkin kuullut sitä, et huomaavat myös sen et fyysisesti ottaen on lähtenyt painoa, et on pienentynyt. Mut et on tullut semmoinen pirteämpi ja semmoinen ehkä positiivisempi. Et en niinkun en mä tiedä huomaisinko mä oikeastaan sitä, jos kukaan ei olisi mulle sitä sanonut.”

”Sit on parempi olo, kun käy siellä ja reippaampi. Ei mee kotona suoraan sänkyyn, vaan tulee tehtyä jotain muutakin siinä. Huomaa et kyllä se virkistää. Parempi kun lähtee salille, kun jää sinne sänkyyn.”

”Ja sitten on tää tietysti tuonut mielen virkeyttä, kun oon lähtenyt ja tullut. ”

”Salilla käynnistä saa vähän energiaa. Ja sit se et ylipäätään on saanut aikaiseksi jotain. Tahtoo olla tuo aina kaiken aikaansaaminen helkkarin hankalaa”.

”Kyllä se auttaa, kun on tällaista toimintaa. Saa kai siitä pikkasen rohkeutta lisää.”

”Ehkä se kuitenkin se hyvä olo ja just se et oon niin kauan niistä kivuista kärsinyt. Ehkä se herätti siinä, että on näin helppo tapa päästä niistä eroon. Ei tarvi vetää niinku särkylääkkeitä ja miettiä miten päin nukkuu ja vai nukutko vai etkö nuku.”

Liikunta- ja ravinto-ohjauksen prosessi Laukaan Sosku-hankkeessa

Ohjautuminen palveluun:

Liikunta- ja ravinto-ohjausta markkinoitiin verkostoissa esitteillä ja sähköisesti.

Asiakkaat ovat ohjautuivat toimintaan pääasiassa Sosku-hankkeen yksilöohjauksesta, psykiatrian poliklinikalta sekä työllisyyspalveluista. Liikunta- ja ravinto-ohjaus täydensi muita kuntoutus- ja tukipalveluita. Asiakasyhteistyötä tehtiin yhteistyössä Sosku-hankkeen yksilötyön sekä muun verkoston kanssa.

Työskentelyn aloitus:

Asiakas tavattiin yhdessä ohjaavan tahon kanssa, joko asiakkaan kotona tai sovitussa paikassa. Tapaamisessa kerrottiin lyhyesti, mitä liikunta- ja ravinto-ohjaus voi tarjota asiakkaalle. Tapaamisessa kartoitettiin asiakkaan toiveet ja tavoitteet toiminnan suhteen. Lisäksi kartoitettiin mahdolliset rajoitteet liikkumisen suhteen. Ne asiakkaat, jotka toivoivat liikunnan lisäksi ravinto-ohjausta, pitivät yleensä ruokapäiväkirjaa 3-4 päivän ajalta ennen ensimmäistä liikuntatapaamista. Yleensä ensimmäinen asiakastapaaminen sovittiin jo viikon sisälle.

Tutustumis- ja kartoitusvaihe (2-3 viikkoa):

Tavoiteltava tapaamistiheys liikunta- ja ravinto-ohjauksessa on 2krt/vko. Suurin osa toimintaan osallistuneista pystyi tähän sitoutumaan. Pääosin toiminta tapahtui kuntosalilla, mikä oli myös monen osallistujan toive.

Ensimmäisellä kerralla kuntosalilla kartoitettiin asiakkaan voimataso, liikeratojen liikkuvuus ja laajuus sekä muu fyysinen toimintakyky. Samalla käytiin läpi liikesuoritusten tekniikka ja harjoittelun perusteet.

Toteutusvaihe (1kk-12 kk):

Ohjaaja teki jokaiselle yksilöllisen harjoitteluohjelman kuntosalille. Voimien ja taitotason lisääntyessä harjoitusohjelmaa muutettiin ja harjoitteluun otettiin mukaan erilaisia variaatioita harjoitteluohjelmista. Lisäksi mukaan tulivat haastavammat liikkeet ja kuormitukset.

Asiakastapaamiset olivat kestoaltaan 60-90 min. Joissakin tapauksissa tapaamiset kuntosalilla olivat paritapaamisia eli asiakkaat harjoittelivat pareittain. Tämä sovittiin yleensä yhteisesti.

Usein harjoittelun lopuksi tehtiin autettu venytysharjoitus sekä kevyt mobilisaatio. Tarkoituksena oli parantaa lihasten elastisuutta ja aktivoida kehon lihastasapainoa.

Liikuntaohjauksen puitteissa toimi myös juoksuharjoittelun pienryhmä. Lisäksi kesällä toteutettiin pienryhmämuotoisesti yleisurheilun lajiohjausta Laukaan urheilukentällä. Pienryhmässä kokeiltiin myös kuntonyrkkeilyä ja kahvakuulaharjoittelua. Kotiharjoitteluohjelma tehtiin niille, jotka sellaisen halusivat. Kotiharjoitteluohjelman toteutumista käytiin läpi tapaamisilla tai tarvittaessa kotikäynnillä.

Asiakkaat, jotka halusivat ravinto-ohjausta, saivat kirjallisen palautteen ruokapäiväkirjasta. Se piti sisällään kommentit ja suositukset jatkoon. Heillä oli myös mahdollisuus saada kehonkoostumusmittaus. Uusintamittauksia tehtiin noin kuukauden välein.

Toteutusvaiheen aikana nousi usein esiin myös muita elämäntilanteeseen liittyviä tuen tarpeita, kuten esim. asumiseen, toimeentuloon, talouden hoitoon tai työtoimintoihin liittyen. Näitä hoidettiin yhteistyössä eri viranomaisverkostojen kanssa.

Liikunta- ja ravinto-ohjauksen päätyminen:

Kun liikunta- ja ravinto-ohjaus oli kestänyt yli 6 kk, asiakkaita ohjattiin omatoimiseen liikkumiseen ja oman lähialueen liikuntapalvelujen käyttöön joko itsenäisesti tai alkuun tuetusti. Yhteisten tapaamisten määrää vähennettiin sovitusti.

Liikunta- ja ravinto-ohjaus oli vapaaehtoista ja asiakas pystyi lopettamaan tapaamiset niin halutessaan. Yleensä osallistujat jatkoivat ohjauksessa hankkeen liikuntaohjauksen päättymiseen saakka. Sitoutumisaste toimintaan oli erittäin hyvä.

19. Arviointi

Kuntoutussäätiön toteuttaman kehittävän arvioinnin tavoitteena on tukea hankkeessa tehtävää kehittämistyötä vahvistamalla työpajaan osallistuvien hanketoimijoiden ja sidosryhmien kyvykkyyttä määrittää toiminnan haasteita sekä löytää niihin tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.

Kehittävän arvioinnin 1.työpaja järjestettiin 14.6.2016 Puustellin työpajassa. Päivästä vastasi Kuntoutussäätiön työntekijät Mari Ruuth ja Matti Tuusa.

2. työpaja oli 1.2.2017 SOSKUn toimistolla. Mari Ruuth ja Matti Tuusa Kuntoutuspäiviltä vetivät päivän. Lisäksi paikalla oli yhdeksän osallistujaa.

Työpajan yhteenvedot kansiossa F://SOSKU 2015-2018/Laukaa toiminta/Esitykset ja muistiot/Kehittävän arvioinnin työpaja.

20. Tuotoksia

Tiina Jäntti (2017): Tuli tunne, että jotakin kiinnostaa miten minulla menee" Laukaan SOSKU-hankkeen asiakkaiden kokemuksia yksilötyöskentelystä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, opinnäytetyö. Sosionomi (amk).

Sami Markuksela (2017): Sosiaalinen kuntoutus Laukaassa. Sosiaalityön opintoihin liittyvä kurssityö.

Satu Saarinen (2017): "Tiesi, että siitä pystyy ponnistaan ylöspäin" Liikunta sosiaalisen kuntoutuksen välineenä. Diakonia ammattikorkeakoulu, Hki, opinnäytetyö sosionomi (yamk).

Anne Koivisto (2018): Sosiaalisen kuntoutuksen palvelumalli. Yhteiskehittämistä ja palvelumuotoilua. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, opinnäytetyö. Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen tutkinto-ohjelma (yamk).

21. Osallistuminen valtakunnalliseen hanketyöhön

- Projektiryhmän tapaamiset
- Inklusiivinen sosiaalinen kuntoutus - koulutus DIAK
- Kehittävän arvioinnin työpajat (ks. kpl 20. Arviointi)
- Teematyötapaamiset
- Muu yhteistyö

22. Ehdotuksia ja toiveita toiminnan jatkosta

3.10.2017 järjestetyssä Soskun työpajassa Laukaassa osallistujat työstivät ajatuksia toiminnan jatkosta:

1. Yksi yhteinen työntekijä, kaikki osallistuvat rahoitukseen

- Kunta ja terveydenhoito (sosiaalitoimi, SHP, TE-toimisto, seututerveyskeskus)

- Palkataan työntekijä yhteisesti (seututk, työllisyysyksikkö, sosiaalipuoli....)

2. Sosiaalitoimistossa erityiset työntekijät / työpari

- Tuntevat verkostot ja osaavat ohjata asiakkaita,
- Etsivä/löytävä työntekijä, joka tarjoaa tarpeiden mukaan eri palveluita esim. ryhmiä,
- Yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa verkostojen kanssa.
- Yksi intensiivistä tukea tarjoava sosiaaliohjaaja + toimiva verkosto, niin saadaan jo paljon aikaan
- Vastuutyöntekijä, jolla aikaa antaa intensiivisempää tukea + ryhmävalmennus
- Nimetään työntekijöitä tekemään intensiivisempää ohjausta (yksilö + ryhmät) tietyn osan ajasta

3. Tiivis verkostotyö – kaikki tekevät

- Kuinka saadaan eri hallintokuntien (ja budjettien) johto tekemään yhteistyötä yhteisten asiakkaiden eteen?
- Hallintokunnat ylittävä tiimi, päivystysrinki, sosiaalityö kokoaa toimijat, määrittellään tavoitteet, kukin ottaa vastuun omasta ”lohkostaan”
- Yhteistyön mahdollisuudet kuntoutujan voimaannuttamiseksi - kumppanuudet tärkeitä
- Yhteistoimijuus: työllisyysyksilön ja sosiaalipalvelut päivystys vrt. Hype
- Päävastuu kuuluisi luontevasti sosiaalityölle, osaaminen ja tiedonkulku?
- Oman työntekijän nimeäminen sieltä, missä asiakkuus luontevinta & tuttu työntekijä?
- Työtapa ja –orientaatio

4. Ryhmätoiminta

- kunnan toimesta,
- järjestöt,
- monialaiset
- osa yksilötyötä

5. Matala kynnys

- matala kynnys, jalkautuminen
- mainostaminen, tunnettavuus
- sosiaalikalhvilta
- palvelut yhdessä, sekä kaupalliset että julkiset

6. Sähköiset palvelut

- nettiportaali: tiedonjakoa, palveluohjausta, informaatiota
- sähköiset reitit palveluun pääsemiseksi, matala kynnys, anonymisuus, sähköinen asiointi
- yhteinen chat –palvelu, päivystysvuorot

7. Asiakkaat osallisiksi palveluiden kehittämiseen

- raadit yms
- kehittämisessä

8. Kunnan hyvinvointi, Sydämellinen Laukaa

- kuntalaisnäkökulma, sijoitus hyvinvointiin
- kokeileva kehittämiskulttuuri
- tulokset euroina, raha puhuu
- kunnan sosiaalinen toimintakyky
- kunnan sosiaalinen/hyvinvointikoordinaattori

- yritykset mukaan

9. Verkostot ja yhteistyö

- jatkotyöskentelyä oppilaitosten kanssa
- vasta sitten eteenpäin, kun on valmis (tuettu työllistäminen, työllisyyspalvelut)
- merkityksellinen tekeminen, vapaaehtoistyö / toiminta
- koulut, työterveys, terveydenhuolto, etsivä nuorisotyö, läheiset, 3.sektori, A-kilta, vuokratyöyhtiöt, huoltoyhtiöt, ruokajako, diakonia
- ennaltaehkäisy ja jatkotuki

21.12.2017 jouluisessa kahvihetkessä osallistujat jättivät terveisiä SOSKUn seinälle, mitä hankkeesta toivotaan jäävän:

”Sparraajia tarvitaan aina”

”Sosku-projekti jossain muodossa”

”Puhelinnumero, johon voi soittaa ongelmatilanteissa”

”Matalan kynnyksen kohtaamispaikka”

”Uudet tilat”

”Henkilökohtaisen tapaamisen mahdollisuus työntekijän kanssa”

”Kotikäyntejä”

”Yksilön kohtaamista. Ihmisen rinnalla”

”Kuntosali”

”Jotain ryhmätoimintaa”

”Kuviryhmä”

”Askarteluryhmä”

”Tallitiimi”

”Retkiä”

”Petterin kuvaukset”

23. Tulokset

Laukaan Sosku hankkeen tavoitteena oli kehittää sosiaalityöhön ja yhdessä verkostojen kanssa asiakaslähtöisiä sosiaalisen kuntoutuksen työtapoja. Yksilötyöskentelyn avulla kartoitettiin verkostoja ja yhteistyön muotoja sekä asiakasta parhaiten tukevia työmenetelmiä. Tarve hankkeessa tehdylle työlle osoittautui suureksi.

Hankkeen toiminnalla osoitettiin, että sosiaaliselle kuntoutukselle on tarvetta. Hankkeeseen osallistuneet sitoutuivat työskentelyyn. He kertoivat tulleen kuulluksi ja saaneensa tarpeitaan vastaavaa tukea.

Paikallisen psykiatrian poliklinikan ylilääkärin laskelmien mukaan Laukaan Soskun toiminnalla on saatu kustannussäästöä erikoissairaanhoidon kuluista karkean arvion mukaan noin 100 000 €/vuosi. Säästöjä tuli asiakaskäyntien vähenemisestä ja päättymisestä sekä sairaalajaksojen ehkäisystä. Soskun joustava työote ja valitut menetelmät täydensivät ja osin korvasivat psykiatrian poliklinikan työtä. Tärkeänä pidettiin myös asiakkaiden saama konkreettista tukea asioiden hoidossa (palveluohjaus).

Sosku-hankkeen toiminnalla on ollut vaikutusta myös kunnan työllisyyden hoidossa. Kunnan työmarkkinatuen maksuosuuslistalla olevien asiakkaiden kanssa tehty työ on johtanut asiakkaiden aktivoitumiseen tai siirtymiseen toimintakykyään vastaavien etuuksien piiriin. Hankkeen laskelmien mukaan toiminnalla on säästetty kunnan työmarkkinatuen maksuosuuksista noin 90 000 € hankkeen aikana. Vastaavasti työmarkkinoiden ulkopuolelta (sairausloma, kuntoutustuki) on siirrytty työllistymistä edistävien palvelujen piiriin. Joustavalla ja aktiivisella työotteella verkostoissa ja yksilötyöskentelyssä asiakkaille on tarjottu oikea-aikaisesti oikeita palveluja ja etenemistä on tuettu yksilöllisesti. Sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta on ollut monelle tärkeä palvelu ennen työllistymistä tukevia palveluja.

Laukaan sosiaalitoimi jatkoi ostopalvelusopimusta Väentupa ry:n kanssa päihdeavokuntoutusryhmä Torstain Tähtihetki –toiminnan jatkamisesta. Väentupa ry:n 10.11.2017 antaman lausunnon mukaan ryhmän merkitys on päihdekuntoutujille tärkeä ja se vaikuttaa vähentäneen laituskuntouksen tarvetta.

Väentupa ry. aloitti myös toisen Tähtihetki II-ryhmän Ketorinteellä tuetun asumisyksikön tiloissa.

Väentupa ry:n työntekijöiden mukaan yhteiset koulutukset ja muut tapaamiset ovat tärkeitä alueen toimijoiden yhteistyön vahvistajana. Asiakkaiden sitoutuminen uuteen palveluun helpottuu huomattavasti, jos toimijat tuntevat ja luottavat toisiinsa. Yhteistyö muuttuu yhteiseksi työksi silloin kun palvelut nähdään osana suurempaa kokonaisuutta.

Terveysaseman sosiaaliohjauksen pilotointi on osoittanut, että terveyspalveluihin tiiviisti kiinnittyvä sosiaaliohjaus ja hyvä yhteistyö sosiaalityön kanssa parantaa asiakkaiden palvelujen oikea-aikaisuutta ja vaikuttavuutta. Keski-Suomen seututerveyskeskus palkkaa Laukaan terveysasemalle palveluohjaajan huhtikuun alusta 2018 alkaen.

Sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta on hankkeen aikana otettu sosiaalityön työkaluksi. Sen tavoitteena on ylläpitää ja parantaa elämänhallintaa ja toimintakykyä työelämän ulkopuolella oleville sekä toimia ponnahduslautana työllistymistä tukeviin palveluihin. Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat kokivat sen olevan tärkeä palvelu, johon toivottavasti budjetoidaan myös jatkossa.

Yhteistyöryhmiä jatkavat hyvinvointiryhmät Laukaassa ja Lievestuoreella työllisyysyksikön toimintana. Tallitiimi loppui palveluntuottajan tilanteen muututtua, mutta ryhmä jatkaa muuta toimintaa Lievestuoreella edelleen työllisyysyksikön kuntouttavan työtoiminnan ryhmänä.

Ajatuksia sosiaalisen kuntoutuksen merkityksestä ja toteutuksesta

Hankkeen myötä voidaan todeta, että asiakaslähtöisellä työskentelyllä on suuri merkitys asiakkaan yleisilanteen kohentumisen, elämänlaadun parantumisen sekä psyykkisen kuormituksen kevenemisen kannalta.

Laukaan Sosku-hankkeessa tehty intensiivinen yksilötyöskentely on tuonut apua monen ihmisen elämään. Pitkään pysähdyksissä olleet asiat ja oma kuntoutuminen ovat edistyneet tiiviin yhteistyöskentelyn myötä. Se on edellyttänyt työskentelyltä joustavuutta sekä asiakkaan tarpeiden ja toiveiden kuuntelua ja niihin reagoimista. Intensiivinen työote on merkityksellisintä asiakkuuden alkuvaiheessa, jossa luodaan luottamus ja perusta muulle jatkotyöskentelylle.

Asiakaspalautteissa on noussut usein esiin aktiivisen työotteen ja toiminnallisuuden merkitys. Laukaan Sosku-hankkeessa tehtyä yksilötyön työotetta pyrittiin saamaan osaksi sosiaalityön toimintatapoja. Sosiaalityössä työotteen merkitys tunnustettiin, mutta työntekijöiden suuren vaihtuvuuden ja pitkäaikaisen henkilöstövajeen vuoksi edellytyksiä työotteen juurruttamiselle ei ollut. Lisäksi toisenlaisen työotteen omaksuminen olisi edellyttänyt johdon sitoutumista kehittämistyöhön ja määrätietoista tukea sekä työyhteisölle että hanketyöntekijöille muutoksen aikaansaamiseksi.

”Työotteeseen olisi tärkeää saada Soskun kaltaista aktiivisen toiminnan otetta, pyrkiminen pois pysähtyneestä työskentelykulttuurista” –asiakaspalaute

Erityisesti sosiaalisen ja psykiatrisen kuntoutuksen välinen yhteistyö on koettu vaikuttavaksi. Kokonaisvaltaista kuntoutumista on tukenut konkreettinen arjen taitojen opettelu ja muu toiminnallisuus yhdessä keskusteluterapian kanssa. Jatkumon turvaaminen edellyttäisi sosiaalityöltä yhteistyön ja yhteistoiminnan tiivistämistä psykiatrian poliklinikan kanssa, parempaa saavutettavuutta sekä toiminnallisuuden ja konkreettisen avun lisäämistä työotteeseen.

Ryhmätoiminnot osana sosiaalista kuntoutusta tukevat hyvin yksilötyöskentelyä. Hankkeen kokemuksen perusteella voidaan todeta, että suoraan ryhmään ohjautuneet sitoutuivat heikommin säännölliseen ryhmätyöskentelyyn. Lisäksi ryhmien toiminnan sisältö ja kokoontumispaikka on hyvä miettiä huolellisesti. Vaikka toiminnan sisältö olisi mietitty valmiiksi, on hyvä olla riittävästi väljyyttä ja soveltamismahdollisuutta toiminnan sisällössä ja toteutuksessa. Ryhmän kokoontumistilan tulee olla ”oma tila”, jossa voi työskennellä aikataulun suhteen joustavasti ja myös säilyttää materiaaleja.

Asiakasraati tai muu asiakasosallisuus (vertaisohjaaja, kokemusasiantuntija) on välttämätöntä sosiaalityön ja sosiaalisen kuntoutuksen kehittämiseksi. Kokemusasiantuntijuus lisää ymmärrystä asiakkaiden tarpeista, palveluiden tavoitettavuudesta ja toimivuudesta sekä ongelmakohtista.

Yksilöllinen ravinto- ja liikuntaohjaus Sosku-hankkeessa koettiin asiakaspalautteiden perusteella hyväksi ja merkitykselliseksi toiminnaksi. Vaikka kyseessä oli liikuntaohjaus pääasiassa kuntosalilla, on muistettava, että se toimi myös työkaluna asiakkaan kohtaamisessa ja kokonaisvaltaisessa kuntoutumisessa. Liikunnan myötä asiakkaan fyysiset ja psyykkiset voimavarat lisääntyivät. Asiakaspalautteen mukaan harjoittelun myötä oma arjessa jaksaminen ja osalla myös unen laatu parantuivat. Lisäksi pitkittyneet kivut lievittyivät tai poistuivat.

Liikuntaohjauksen sisällyttäminen normaaliin sosiaalityöhön on vaikeaa. Yksilöllinen liikuntaohjaus tuleekin nähdä osana sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen kuntoutuksen kokonaisuutta ja palveluverkosta. Nyt toteutettu liikuntaohjaus mahdollisti monen asiakkaan säännöllisen liikkumisen ohjatusti sekä ilman velvoitteita ja asiakkaille koituvia kustannuksia.

Sosiaalinen kuntoutus hakee edelleen muotoaan ja sen toteuttaminen paikallisella tasolla, asiakasta hyödyttävällä tavalla, vaatii halua ja rohkeutta ylittää totuttuja rajoja joustavasti asiakkaan rinnalla kulkien. Sosiaalinen kuntoutus ei rakennu tilaratkaisujen tai lisäresurssien varaan. Kyseessä on tarpeiden arviointi ja huomioon ottaminen asiakkaan näkökulmasta, oman työotteen tarkastelu ja tarvittaessa muuttaminen sekä sosiaalityön eettisten periaatteiden toteuttaminen käytännössä. Sosiaalinen kuntoutus = sosiaalinen investointi.

Asiakasprosessi Laukaan Sosku-hankkeessa

